

SEROCKI MIEJSCOWNIK

Stanisławowo
Ludwinowo Dębskie
Ludwinowo Zegrzyńskie
Zalesie Borowe Marynino
Swiecenica Izba
SEROCK
Wola Kiepińska
Kania Polska
Gasiorowo
Kania Nowa
Nowa Wieś
Stasi Las
Zabłocie
Karolino
Wola Smolana
Jadwisin
Dębinki Guty
Borowa Góra
Bolesławowo
Jachranka
Cupel Szadki
Dosin Debe
Skubianka
Wierzbiica
Lacha

KRAJOZNAWCZO – TURYSTYCZNY PRZEWODNIK PO GMINIE

Odcinek 48 - ZEGRZYNEK

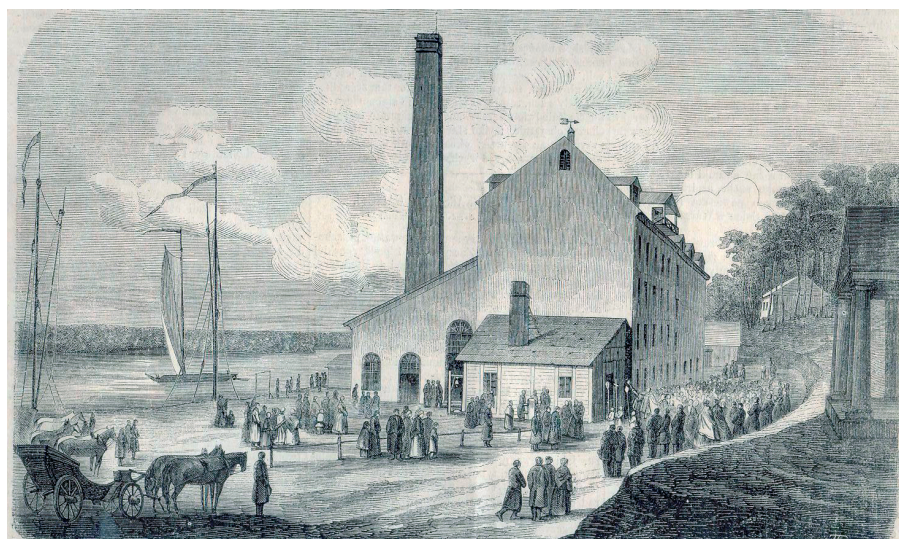
Zegrzynek - przekształcenie osady fabrycznej w letnisko

Zegrzynek to miejscowość przez dziesiątki lat utożsamiana z osadą fabryczną, powstałą wokół jednego z największych i najnowocześniejszych młynów w Królestwie Polskim. Wybudowała go w 1860 r. spółka kierowana przez Aleksandra Łapińskiego, planująca w przyszłości - obok młyna parowego, produkującego mąkę, kaszę i otręby - wystawienie także piekarni, olejarni, tartaku z heblarni oraz tokarni. Wprawdzie nowe zakłady nie powstały, ale i tak młyn był największym zakładem przemysłowym w ówczesnym powiecie pułtuskim, przerabiającym 80 tys. korcy zboża rocznie, i zatrudniającym 50 stałych robotników oraz ponad 50 dochodzących w sezonie.

Charakter osady zmienił się zasadniczo po wielkim pożarze, który miał miejsce w 1901 r. Dokładnej daty tego strasznego wydarzenia bliżej nie określano, albo podawano nieprecyzyjne dane, jak np. A.A. Kurtyczowie w książce „Zegrze-Wola Kiepińska. Dzieje parafii i okolic”, którzy napisali, że miało ono miejsce między 7 kwietnia, a 15 czerwca 1901 r.

Odnalezione przekazy źródłowe informują, że pożar miał miejsce 2 maja, a jego przyczyną była iskra w żubrowniku młyna, od której zapaliły się, wypełniające pomieszczenie, kurz i pył. Młyn spłonął doszczętnie, w tym także 4 piętrowy spichrz, którego rysunek, niedawno odnaleziony, publikuję obok. Spłonął też dom mieszkalny oficjalistów fabrycznych oraz 5000 korców pszenicy dowiezionych do magazynów. Młyn był ubezpieczony na 40 tys. rubli, spichrz na 70 tys. rubli, ale przyczyną braku decyzji o jego odbudowaniu nie były względy finansowe. Teren Zegrzynka znalazł się bowiem w esplanadzie fortyfikacji zegrzyńskiej i władze wojskowe nie zgadzały się na budowanie wysokich obiektów.

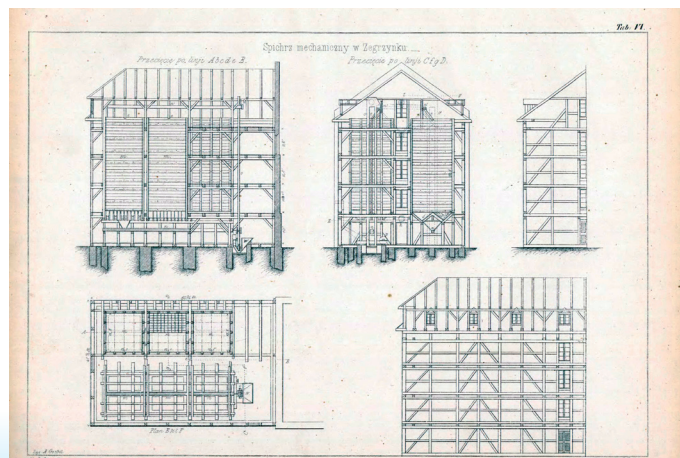
Zygmunt Szaniawski postanowił więc swój Zegrzynek przekształcić w letnisko. Wiosną 1902 r. pojawiły się w Warszawie pierwsze drukowane prospekty reklamujące letnisko i pensjonat, wyłożone w zaprzyjaźnionych księgarniach, aptekach i sklepach. Sezon zaczynał się 15 maja. Można było

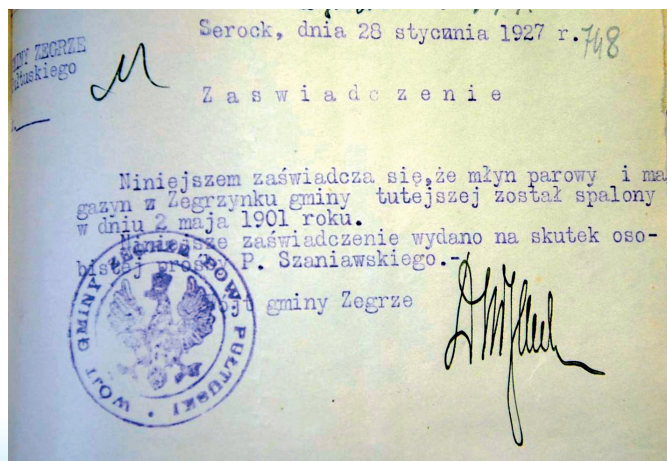
Zegrzynek młyn

wynająć domek lub mieszkanie. Wynajęcie dwupokojowego mieszkania z kuchnią na całe lato kosztowało 100 rubli. Ci, którzy nie korzystali z kuchni mogli się stołować w pensjonacie płacąc 1,80 rubla dziennie. Szaniawski udostępniał salę na

zabawy, a dzięki posiadanemu fortepianowi organizowano tu koncerty i przedstawienia. Przykładowo w sierpniu 1913 r. bawiąca tam młodzież zagrała komedię Chylińskiego „Roztrzepana Kaziunia”. Po przedstawieniu nastąpiły solowe po-

spichrz w Zegrzynku

Zaświadczenie o spaleniu młyna

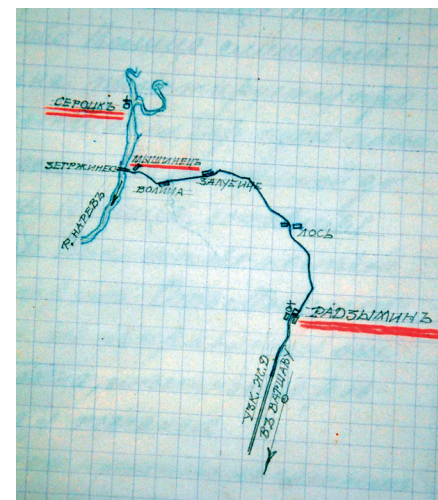

Ruiny młyna na pocztówce wysłanej w 1910 r. z Serocka do Londynu

pisy na fortepianie i skrzypkach oraz monologi i gwizdy przy akompaniamentie fortepianu. Wieczór zakończyła zabawa taneczna. Niektóre imprezy miały charakter patriotyczny, np. kolejne rocznice uchwalenia konstytucji 3 Maja, a szczególną oprawę miały uroczystości 600 rocznicy bitwy pod Grunwaldem, zorganizowane nie tylko dla letników i przyjaciół, ale też licznych mieszkańców Serocka i sąsiednich wsi. Przy tej okazji przypomniano, że w pobliżu Serocka przeprawiły się oddziały litewskie księcia Witolda zmierzające w kierunku Czerwińska, gdzie miały połączyć się z wojskami króla Władysława Jagiełły.

Swoją ofertę turystyczną Szaniawski przedstawiał na wystawie przyrodniczej i miast ogrodów w 1910 r. oraz na wystawie sportowo-przemysłowej w parku Agrykola w 1912 r. uzyskując na nich wyróżnienia. Letnisko do wybuchu I wojny światowej cieszyło się dużą popularnością, chociaż narzekano na kiepską komunikację z Warszawą. Rozwiązaniem tego problemu miało być wydłużenie linii kolejowej z Radzymina do Serocka, z przeprawą w Zegrzynku.

Zanim Andrzej Wajdaw 1959 r. wykorzystał Zegrzynek przy kręceniu filmu „Lotna”, to już przed II wojną światową ten urokliwy zakątek wykorzystywali filmowcy. W 1933 r.

Projekt wydłużenia linii kolejowej z Radzymina do Zegrzynka

Michał Waszczyński nakręcił tu film „Zabawka”, według scenariusza Konrada Toma i Andrzeja Łomakowskiego, w którym tytułową rolę Lulu zagrała Alma Kar, a wśród głównych wykonawców byli m.in. bardzo wówczas popularni Eugeniusz Bodo i Zula Pogorzelska.

Podawana, w tym i przeze mnie, data uruchomienia obiektu PTTK, też wymaga sprostowania. Okazuje się, że nastąpiło to wcześniej niż myślano. Obiekt zaczął działać już pod koniec lipca 1955 r. Wiemy o tym z wrześniowego numeru „Stolicy”, w którym ukazał się fotoreportaż z Zegrzynka, autorstwa znanego fotografa Teodora Hermańczyka.

Przy okazji warto podać nazwiska architektów, którzy zaprojektowali ten obiekt, starając się by zarówno bryła jak i użyte materiały harmonijnie komponowały się z nadnawiariskimi krajobrazem. Byli nimi panowie Wojciech Onitsch, Marian Sulikowski i Andrzej Uniejewski.

Sławomir Jakubczak

Przyjechałeś samochodem? — w Zegrzynku jest garaż.

Jedną z atrakcji Zegrzynka jest łowienie ryb.